

ТЫЗЭКЪОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэкIы

№ 11 (22940)

2024-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 24-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИГЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэкIубгъохэр

мажъ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Унэгъо пытэр — къэралыгъом

Дунэе къэгъэлъэгъон-форумэу «Урысыер» зыфилорэм хэтэу Урысые унэгъо форумэу «Родные — Любимые» зыцIэу ВДНХ-м щыкIуагъэм «Урысыем изэлIэкIогъухэр» зыцIэ зэнэкIокъу инэу щызэхащэгъэр тыгъуасэ зэфашIыжыгъ. Зыхьэхэм яунагъо Адыгеим ыцIэкIэ ащ хэлэжыагъ ыкIи лъэныкъуитIукIэ теклоньгъэр кыщыдихыгъ.

УФ-м и Президентэу Владимир Путинэр мэфэки зэхахьэм хэлэжыагъ. Теклоньгъэ кыдзыхыгъэхэм афэгущIозэ ащ кыкIи гъэтхалэм: «Унагъом и Илъэс кIэлэегъаджэм ыкIи гъэсакIом я Илъэс пиублэжыгъэу пIон плъэкIыщт. Сабыйхэм яхьатыркIэ пстэури зэхэтэщэ, унэгъо Iужьухэу нэпэ къекIопIагъэхэм афэдэхэм лъэлпкъ проектхэр атэгъэпсыхьагъэх. Унагъом ипшъэрылI шъхьа-Iэр сабийхэр къэгъэхьугъэнхэр ыкIи якъэралыгъо ицIыф шыгъэнхэр ары».

Унагъом и Илъэсэу мыгъэ Урысыем щэгъэнэфагъэм иапэрэ Iофтхьабзэу мырхьугъэ.

ЗэнэкIокъур лъэныкъуитIу зэхэтыгъ: «Iэлэласэхэм яунэгъо къэгъэлъэгъон», «Хэкум щыгъуазэхэр», «Iлэужхэм язэпхыныгъ», «Унэгъо пшэрыхьакIэхэр», «Сыд фэдэрэ лъэныкъомкIи Iэлэлас». Урысые обществэу «Шэныгъ» зыфилорэм, программэу «Больше, чем путешествие», арт-кластерэу «Таврида», Урысые ПшэрыхьапIэм и Унэ яIэпыIэгъукIэ зэнэкIокъур зэхэщэгъагъ. «Хэкум щыгъуазэхэр» ыкIи «Сыд фэдэрэ лъэныкъомкIи Iэлэлас» зыфилорэ лъэныкъуи-

тIумкIэ Зыхьэхэм яунэгъо Iужьу теклоньгъэр кыдихыгъ.

АР-м и Лышъхьэу КъумпIыл Мурат Зыхьэхэм афэгущIуагъ.

«Республикэм ищытсэхэрэм зэкIэми, Зыхьэ Заурбийрэ Мэлайчтрэ яснаушыгъэ уасэ фэзышIыхэрэм ахэм сызэрафэ-

гушIорэмкIэ кызырэддырагъэ-иттэщтым сицыхьэ пытэ тель. Театралънэ творчествэм имызакъоу, шIулъэгъумрэ шъыпкъагъэмрэ алъапсэу унэгъо шэн-хабзэхэм якъэухьумэн, яхэгъэхьон зэрэдлажыгъэхэрэм,

яснаушыгъэ ащ кызырэщылъагъорэм мэхьаншхо иI. Ахэм яунагъо республикэм нэмыкI унэгъо Iужьоу, дахэу ищытсэхэрэм ящыстехыпIэу зэрэщытым тырэгущо.

(ИкIэух я 3-рэ нэкIуб. ит).

Зэлуклэгъур гъэшлэгъонэу реклоклыгъ

Урысые лофтхьабзэу «Лыхужьхэм язэдэгущылэгъу» зыфиорэм кыдыхэлытагъэу Мыекьопэ гурыт еджаплэу N 11-м члэсхэм хэушхьафыкыгъэ дзэ операцием иветеранэу Андрей Васнецовым зэлуклэгъу щыдырлагъ.

Хэушхьафыкыгъэ дзэ операцием лыхужьхэм язэдэгущылэгъу афэшл ащ Лыхужьхэм иорден кыфагъэшшоагъ. Шылэныгъэ гъогу гъэшлэгъон къэзы-клогъэ цыфым дэгущылэнхэ амал клэлэ-еджаклохэм ялагъ. Запасым шылэ подполковником ныбжьыклэхэм нахь ашлогъэшлэгъонышт лъэныкхэхэр кьафилотагъэх: фронтым мафэхэр зэрэщагъа-клогхэрэр, ащ шылэклэ-псэуклэу щырялэр, дзэклөлхэм язэфыщытыклэ, хьугъэ-шлэгъэ гъэшлэгъонэу зыхафэхэрэр ыкли ежхэм анахь махьанэ зилэ лофзу ашлэн фаехэр. Клэлэеджаклохэм шхьэихыгъэу упчлабэ Андрей Владимир ыкьом ратыгъ, ежми игуапэу ахэм джэуапхэр кьаритыжыгъэх.

Лофтхьабзэм иклухым еджаклохэм ащыщхэу зилахьылхэр дзэ операцием хэлэжыагъэхэр е шылэхэр лыхужьхэу кырагъэблэгъагъэм клэрыхьэхэзэ, лыхгъэ зеклуаклэу зэрихьагъэхэмклэ зэрэфэ-разэхэр ралуагъ.

Къэралыгъо фондэу «Хэгъэгум иухъу-маклохэр» зыфиорэм ишъолпыр кьутамэ ащ клэщакло фэхьугъ. Ащ ипашэ игуадзэу Джарымэ Еленэ шьолпыр кьутамэм ипшъэрылхэм ыкли ялофшлэн клэлэеджаклохэм кызафелуатэм ыуж кьэзэрэуэгъо-игъэхэр ветераным нэлуасэ фишлыгъэх.

Клэу кыыздихьыгъэхэр

Илээсыклэ пэпчэ Урысые Федерацием ихэбзэгъэуцугъэхэм ащыщхэм зэхьоклыныгъэхэр афэхьух. 2024-ми клэу кыыздихьыгъэр маклэп.

Ахьщэ тынхэр

Гушыэм паче, пенсиохэм, ны мылкъум, сабыир кызыхьуклэ зэтыгъоу кьатырэ ахьщэм, ащ зэрэлыпльэрэм паче ным мазэ кьэс кыфаклорэм, ветеранхэм мазэ кьэс кьаратырэм, федеральнэ фэгъэклотэн зилэхэм мазэ кьэс кьафэ-клорэ ахьщэ тыным, нэмыкл **социальнэ лэпылэгъухэм мы илээсым кьахэхьощт**. Лофшлэплэ лумытхэм япенсие индексация ашыгъэу шылэ мазэм и 1-м кышчыу-благъэу кьаты, адрэхэм мээсэ мазэм, мэлъыфэгъум зэхьоклыныгъэхэр анэ-сыштых.

Псэуплэ-коммунальнэ фэло-фашлэхэр

Джаш фэдэу охьтэ зэфэшхьафхэм хэбзэгъэуцугъэхэм зэхьоклыныгъэу афэхьугъэхэм клуачлэ ялэ хьушт. Ахэм ащыщ фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ачлэс-хэм зэлуклэ ашыныш, ахэм зэдэ-гъэфедэхэрэм ягъэклэжыкы фытегъэпсы-хьэгъэ программэм кыдыхэллытагъэу лофшлэнэу рашыплэштхэм зэхьоклыны-гъэхэр афашынхэу фитыныгъэ кьэзы-тырэр.

Цыфхэм электроэнергием, псым, фабэм яклуаплэхэм, унэр машлом щы-зыухьумэрэ системэм языгет ежэ-ежы-рэу ауплэакуныш, зэблэхьугъэн е гъэахьыгъэ фаер кьагъэнэфэнэу фитыныгъэ ащ кьареты.

Хэбзэгъэуцугъэм зэхьоклыныгъэу фашыгъэхэм **2024-рэ илээсым илоны-гъо мазэ и 1-м клуачлэ ялэ хьушт**.

Псэуплэ-коммунальнэ темэр лыбгъэ-клуатэмэ... Мы илээсым ибэдзэогъу мазэ и 1-м ащ ифэло-фашлэхэм ашэсэ кьалэтышт. Ащ фэгъэхьыгъэ унашъом кызырэхьилорэмклэ, кьахэхьощт про-центхэр, гурытымклэ лытагъэу, зыфэ-дизыштхэр шьолпыр пэпчэ зэфэшхьа-фышт.

Социальнэ лэпылэгъу зищыклагъэхэм ар нахь афагъэпсынклагъ. Ахэм псэ-уплэ-коммунальнэ фэло-фашлэхэм апклэ е ащклэ чыфэ зытелхэм афытырагъэ-хьагъэр (пеняр) затыклэ, банкхэм, почтэм коммиссиэхэр алахьыжыштхэп.

Электроэнергием, гъэстыныпхъэ шхьуантлэм, псым, фабэм, нэмыкл фэло-фашлэхэм апклэ зытыклэ коммиссиэу ащ дитырэр кызыфэхьинэу шылэр маклэп. Арыш, шэпхьаклэм цыфхэм мы лъэ-ныкьомклэ ялофхэр нахь псынклэ кы-зэришлыштым ло хэлэп.

Мыщ фэгъэхьыгъэ **зэхьоклыныгъэхэм бэдзэогъу мазэр ары клуачлэ ялэ зы-хьуштыр**.

Хэушхьафыкыгъэ дзэ операцием хэлажьэхэрэр

Ахэм ыкли яунагъохэм афэгъэзэгъэ къэралыгъо лэпылэгъуахэм 2024-рэ илээсым ишылэ мазэ и 1-м кышчыу-благъэу клуачлэ ялэ хьугъэ. Ахэм япсэ-уплэхэм е фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ащыпсэухэрэм зэдагъэфедэхэрэм ягъэ-клэжыкы фэгъэхьыгъэ программэм кы-

дыхэллытагъэу кьафагъэахьыгъэхэм апае **ахьщэу атырэм ипроцент 50-м кы-рагъэгъэзэгъынэу унашъом кышчело**. Дзэ операцием зышхьэлэжьэхэрэ уахь-тэр ары ащ кыыхьубытэрэр.

Кьагъэпцлагъэхэм апай

Цыфым гъэпцлагъэклэ бзэджашлэхэм ахьщэу лыхьгъэм банкым кьыригъэгъэ-зэгъынэм фэгъэхьыгъэ хэбзэгъэуцугъэу УФ-м и Къэралыгъо Думэ ыштагъэми мы илээсым клуачлэ илэ хьушт. Зигугъу кышлырэр лэрылхьэу ытыгъэр арэп, банкым счетэу щырилэм ригъэкли бзэ-джашлэхэм ясчет ригъэхьагъэр ары.

Хэбзэгъэуцугъэм кызырэхьилорэмклэ, цыфым ишлоигъоныгъэ хэмылэу банкым е нэмыкл организациеу ащ фэдэ лофхэм афэгъэзагъэм счетэу щырилэм ахьщэр икыгъэмэ, лъэлу тхылыр кызытхьыгъэм ыуж мэфэ 30 нахьыбэ темышлэзэ имылыкку кьыра-гъэгъэзэгъын фае. Ахьщэр лэкыбым клуагъэмэ, мэфэ 60 плалэу илэшт.

Мыхэм анэмыкл хэбзэгъэуцугъабэм зэхьоклыныгъэхэр афэхьугъэх. Зэклэми ягугъу кьэшлыгъуай. Непэ цыфхэр анахьэу зыгъэгумэклыхэрэр ахьщэ тынэу къэралыгъом кытлупщыхэрэмрэ фэло-фашлэу, анахьэу псэуплэ-коммунальнэхэр, кьафагъэахьыгъэхэм апае атырэмрэ. Ащ фэшл ахэм афэгъэхьыгъэ зэхьоклыны-гъэхэр нахь кыыхэдгъэщыгъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр: лэшына Асплан.
Шэртэнэ Мурат.

Унэгъо пытэр — къэралыгъом ылъапс

(ИкIэух).

*Цыфыбыу форумым хэлэжыа-
гэхэм ягуфбагы анагысын
алъагы. Ежыхэм ялпэлэс-
ныгы имызакъоу, Адыгеим
щыпсэхэрэм яшэн-хабзэхэу,
якультуруу нахьыжыхэм
шхыбэкэфэныгы афэшыгы-
ныр, лэужыхэм лэпкы шэн-хаб-
зэхэр, унэгъо шэнхы пытэхэр
зылапсэхэр цыфыбыу къекло-
лагэхэм алъагылэсыгъ», —
хигъэуэфыкыгъ Къумпыл
Мурат.*

МҮШЭЭ ФЭДЭ УНАГЬОХЭР КЪЭРАЛЫГЬОМ
ЛЪЭПСЭ ПЫТЭ ЗЭРЭФЭХҮХЭРЭР, ТАПЭКИ
ИХАХЬО ЗЭРЭФЭЛАЖЬХЭРЭР ЛЫШЬХЬЭМ
КЪЭКИГЬЭТХЫГЬ. УНАГЬОМ ИШАПХЬЭХЭР,
ИЗЫТЕТ ГЪЭПЫТЭГЬЭНИМ РЕСПУБЛИКЭМ
ИЛШЬХЬЭТЕТХЭР ТАПЭКИ ФЭЛОРЫШЛЭТХ.
«САБЫИБЭ ТИЛЭ УНАГЬОХЭМ СОЦИАЛЬНЭ
ЛЭПЫЛЭГЬОУ АРАГЪЭКИШТХЭМ АФЭГЭХЫГЬ»
ЗЫФИЛОРЭ УКАЗУУ УФ-М И ПРЕЗИДЕНТ
ЗЫКЛЭТХЭЖЬЫГЬЭМ КЫШЫХЭГЬЭЩИГЬЭ
ЛЭПЫЛЭГУ АМАЛХЭР АЦ ЗЭРЭФЭЛОРЫШЛЭ-
ШТХЭР ЛЫШЬХЬЭМ КЫЛУАГЬ.

**ЮфгыуакІэм
икъежьапІ**

Адыгеим ыццкклэ Зыхьэхэм яунагьо Урысые форумым зэрэхэлэжьагьгэр тиредакцие илэубытыплэу «**Тиунагьо ихабз**» **зыфилорэ проеэкткклэ «Адыгэ макъэм» еублэ**. Унагьохэм шэн-хабзэу кьагьэгьунэхэрэмкклэ, агьэцаклэхэрэмкклэ кьылдэгьоуэхтхьы кьилэ ахэм афэгьэхьыгьэ тхьыгьэхэр кьыхьэтыутыштхьы.

Яунаго иль шэн-хабзэхэм афэгъ-хьыгъу эклэми апэ тызэупчыгъэр Зыхъэ Мэлайчэт. «Хьаклэпэгъоклыныр, лэкъо зэпхыныгъэ пытэхэр ыкли шэн гъэтылыгъэр — джары тиунаго ихэб-зэ шхьалэхэр, — хигъэунэфыкыгъэ унэгъо лужум ибысыгмуащэ. — Тинахьыклэхэм лъапсэр ятэгъашэ, нахьыж-хэм якъэбар афэгъылатэ. Ащ тетэу лэкъо

хьэхэм алхьоу, Шыщэхэм янысэу Зарэ кызырэттиуагъэмкIэ, Заурбый, Мэлай-чэт, Зуралбый мастер-класс кьаты зэхьум, цIыг бэдэдэ Адыгеим ипчэоу ВДНХ-м шыгъэнэфагъэм кьекIолIагъ. Адыгэ шуашэхэр унагом шыцхэм зэкIэми ашыгыгъ, ахэр дахэу кыакIу-штыгъ, адыгэ бырактыр, Зыхьэхэм ялэпкъ тамыгъэ зыдалыгыгъэх. Хьа-кIэхэр кьагоуцохэти, сурэтхэр зыты-рахыштыгъэх.

Кылымкы Республикэм, Удмуртием кыарыкыгъэ унагъохэм нэлусэ афэхъу-гъэх, унэгъо шэн-хабзэу ахэлъхэр кы-зэфалотагъэх, шуашэу ацыгъхэр ашл-гъэшлэгъоныгъэх, лъэккь музыкальнэ йэмэ-псымэу алыгъхэм ятарихъ кыфало-тагъ.

Форумым изэфэхьысыжьхэр кыыз-
шашыгъэ ыкӀи текӀоныгъэ кыыщыдэ-
зыхыгъэхэр зышагъэшӀогъэ мэфэкӀ зэ-
хӀахэм Зыхӕ Затурбый гушыӕ шыра-
тыгъ, унагъоу текӀоныгъэ кыӕдззыхыгъэ-
хэм ямызакъоу, кӕзыралыгъомкӀэ мӕ-
хъанӕхъо зӀӕ лӕгъагъоу форумыр
зэрэхъугъэр ащ кыӀуагъ.

«ШыӀэныгъэм ылъапсэр — унагъу! Адыгэмэ аӀо: «Унагъор пшӀын фæе!» Зтæбгъæуцц-цтӀым изакъон, ар къæуухъумæ-ни фæе. Лакъоу тыккызхкӀы-гъэхэр, тӀанэ-тӀатэхэр, тыккыз-цыхъугъэ хъукхэр — нстæуми зыч-зынчгъоу тызэхэт.

*Шъхаджи ишигэрылгъхэр
гъэнэфагъэх. Ахэр дгъэцакIэхэ
хъумэ, унэгъо пытэхэр щыIэ
мэхъух. ЗэгурыIоныгъэр, ма-
мырныгъэр ахэм лъапсэ афэ-
хъух, шэн-хабзэхэр ащытэу-
хъумэх, ынэкIэ тылгъэкIуатэ.
Тхъэм ыIомэ, зэкIэ къыддэхъу-
щт!» —мэфэкIым хэлэжъагъэ-
хэр Зыхъэ Заур дырагъаштэу
бэрэ Iэгү фытеуагъэх.*

ТЭУ Замир.

чъыгри дгъэпсыгъэ, ащ къыпыхъорэ
къутамэхэм — ллакъор зэрэбагъорэм
— тальэплъэ».

Зыхьэхэр нахь благъэу

Зыхьэ Мэлайчэтрэ Заурбийрэ зы-
зэдэлсэхэрэр ильэс 50 гьэрэкю хьу-
гьэ. Ленинград итеатралнэ институт
(ЛГИТМИК) шеджэхэзэ ахэр кьэзэрэ-
щыгьагьэх. Ахэм яльфыгьэхэу Зэрэ,
Марьянэ ыкии Зурабый унагьохэр ялэху
ежьхэми сабийхэр кьаклэхьожьыгьэх.
Заурбийрэ Мэлайчэтрэ кьорэльф-пхьо-
рэльфхэм шэн-хабзэхэр арагашлэх,
аналэ атетэу, яшлүлэзгьу щымыклэху
аплых.

Еж Зыхьэхэм яунагьо Адыгеим иискусствэ ялахьышлу хильхьагь. Джырэ нэс АР-м и Лэпкь театрэ щэлажьэх. Ясэнэхьат гэхьагьэу шашьыггэхэм яшлуагьклэ цытхьуцлэ лъаллэхэр къалэжьыггэх: Зыхьэ Заурбий – Урысым ыкль Адыгеим янарднэ артист, Абхьазым. Къэбэртэе-Бэлкьарым. Пшызэ

шъольыр язаслуженнэ артист, Зыхьэ Мэлайчэт — Урысыем изаслуженнэ, Адыгеим инароднэ артистк.

**Москва шӀу
зырагъэлъэгъугъ**

Шьолыыр зэнэкьокьум пхырыкыхи,
Адыгеим ыцкэкэ кьэралыгьор зэлъызы-
убытыгъэ форумым зэрэхэлэжагъэхэм
Зыхъэ зэшъхьэгусэхэм мэхъанэшхо-
ратыгъ, лъапхъым ыпашъхьэкэкэ пшъ-
дэкълыхъ инэу алытатъ.

Мэщбэшлэ Исхьакъ иусуэ «Приглашение» зыфилорэм Зыхьэхэм яунагьо зэнэкьокьум къыщеджагъ ыкIи форумым къэкIолIэгъэ хьакIэхэр Адыгеим къырагъэблэгъагъэх.

Ащ нэмыкълэ, республикэм итарихх, икультурнэ ыкйи иархеологическэ сау-гъэтхэм къатегушылагъэх, зеклохэм ашлогъэшлэгъоныщт къэбархэр къафалат-хэу. Хэкум итарихх зэрашлэрэмклэ ыкйи лэлэлэсэнгыгъу ахэлъым имастер-клас-склэ зэнэкьокъухэм ахэлэгъагъэх. Зы-

Цыфхэм яшлоигьоныгъэхэр кыдальытэхэзэ

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыпӀэхэм ащыщэу «ТекӀоныгъэм иилъэс 55-рэ» зыфилуу ЧеремушкэхэкӀэ заджэхэрэ районым итым игъэцкӀэжьынхэр аублагъэх.

Джырэ уахътэм ар зэпкырахы, клэм
игъэпсын фагъэхъазыры.

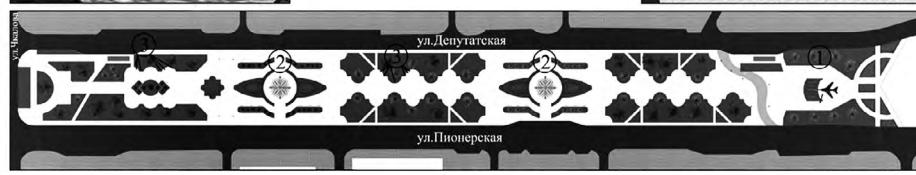
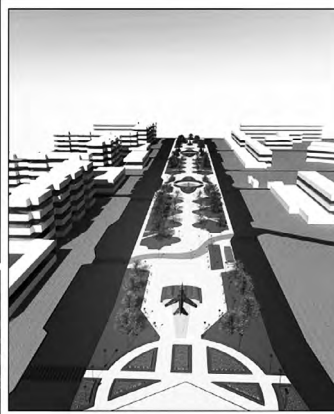
«Игъорыгъоу лэрыфэгъу къэлэ шылакэр зэтетэгъэпсыхьэ. Къалэм шыпсэухэрэмрэ ащ ихьаклэхэмрэ яуахтэ зыщагэкложт,

кыззаклұхашт гулэтыплэ чыпаклэ мыщ
кыдэуошт. Къэкыхэрэм яягъ арамь-
гъэклэу, клэхэри шагъэтысьхэхэзэ юфшлэн
пстэури рагъэклоклышт. Мыхэр зэклэ
щылэныгъэм щыпхырыщыгъэ мэхьу про-

граммэу «Шэпхэшлүхэм адиштэрэ кэ-
лэ шылакэм игъэпсын» зыфилоу Урысы-
ем и Президентэу Владимир Путиным

**Бульвар
55 лет Победы**

Мыекьопэ кьэлэ администрациер

А. Гусев

Пхъэм жабзэ кыдыгъотыгъ

Сурэтышым илэжьэплэ унэ цыф кызэрыклмклэ сыдигуи гэшлэгъоны. Ямышыклэ дунай хьалэмэт горэ ащ цыгъэпсыгъэу кыпщэху. Ары зэрэщытыри.

Анцокъо Ирин

АР-м инароднэ сурэтышлэу Хьуажь Рэмэзан илофшлэплэ унэ фэдитлуклэ нахь гэшлэгъоныжь. Кисточкэмкли шэжьыяпэмкли ащ зэфэдэу, сэнаушыгъэ ин хэлъэу сурэт ешлы, ащ елытыгъэу илэжьэплэ живописымрэ пхъэм хэшлыкыгъэ искусствэмрэ шыздэпсэху. Сурэт ухыгъэхэр, ныкшошхэр, кисточкэ лэрамхэр кшошынхэм арытхэу, мэклайхэр, пхъэ бзыхьафхэр, хэбзыкыгъэ сурэтхэр — пстэуми художественнэ еклопаклэ арахыли зэбгырагъэуцукыгъэхэу кьэлъагъох. Непэ Рэмэзан зыдэлажьэрэр пхъэр ары. Къашшоу «Испамыем» кыфихыгъэ гупшысэхэр пхъэм регъэклух: къашьом хэт бгъэжытлур хебзыкы.

— Бэклае хъугъэу сыкыи-деклоклэу, сегуишысэу мыщ сытылгыгъ. Бгъэжэхэр пштэхэмэ, дэхэ дэдэх. Жьым цэхьарзэхэми, язакъоми, гъусэ ялэми. Етланэ, къашшоу Испамыер кыиз-хэлыкыгъэр угу къэмыклын ыльэкырэн. Ащ елытыгъэу Иофшлэныр езгъэ-жыагъ. Бзыуишлур мэхьарзэх, мэхэрэгъух. Ары мэхьанэу хэслъхьагъэр, — кыддэгъошэ Хьуажь Рэмэзан.

Непэ Рэмэзан пхъэм художественнэу хэзыбзыкырэ лэпэлэсэ маклэу Адыгеим илэхэм ашыщ. Ары паклош, ащ фэдэу пхъэм Иоф дэзышлэшурэр а зыр ары. Сурэтшыныр зэрэдишхьэрэм фэш уахьтэр зэрэщытэу пхъэм идэлэжьэн фимыгъэхьышлурэми,

непэ ехьулэу ылэжьыгъэр бэ. Ахэр унэгъо хьызмэтымклэ лэмэ — псымэхэр, лэгъэ гэшлэгъонхэр, тхыпхъэ хьалэмэтхэр зыхэбзыкыгъэ панно дахэхэр, лэкъо тамыгъэхэр. Ахэм илэжьэплэ унэ идэпкхэр кьагъэдахэ. Иофшлэгъэхэм лъэпкъ-шэн хабзэхэр, культурэр, тарихьыр, тхыпхъэхэр ахэолъагъо. Ары ахэр адырэ пстэумэ ахэзыушхьафыкыхэрэр — илэпкъ идэхагъэ тхыпхъэхэмклэ кыи-релотыкы. Ар лэшлэхэп, ашышхэм охьтабэ апэлэхэ, ау ежым ар шотхьагъу, гуахьо хегъуатэ. Пхъэм Иоф дишлэныр зэриклэсэми Рэмэзан шлагъо горэ хилъагъорэн. Адыгэхэмклэ ар лым хэлъэу елытэ.

— Къэплон хъумэ, пхъэр адыгэхэм сыдигъуи апэблагъэу цытыгъ. Етланэ гъэшлэгъоныр, музеем члэлхэм тызэ-пльыкы, непэ фэдэу пасэм пхъэр илыгъэу агъэклэраклэцтыгъэп, агъэдахэцтыгъэп. Пкыи-гъом пштэрылгъэу ыгъэ-цэклэцтым фыте-гъэпсыхьагъэу, дэгъоу зэклэшыхьагъэу цы-тыгъ. Ащи осэ ин фаишыцтыгъ. Гуцылэм пае, нэмыц клалэу, Адыге-им цылэжьагъэу Винс Альберт музеем члэл адыгэ къашыкыи зилгъэ-гъуклэ, «слэхэр мэхьуи-цых стыгъу силогъоу мы къашыкыи» ыло-цтыгъ. Джащ фэдиэу

Иофшлэгъэхэм лъэпкъ-шэн хабзэхэр, культурэр, тарихьыр, тхыпхъэхэр ахэолъагъо. Ары ахэр адырэ пстэумэ ахэ-зыушхьафыкыхэрэр — илэпкъ идэха-гъэ тхыпхъэхэмклэ кыи-релотыкы.

ащ шылыкы кыизэрыкло ар зытегъэпсыхьагъэм нэгъэсыгъэ дэдэу ылы-тэцтыгъ ыкли лэишэу ыгу рихьыцтыгъ, — кыилогъагъ Хьуажь Рэмэзан.

Еж Рэмэзан пхъэм нэлуасэ зыфэхьум джыри цыкыгъэ. Нэмыкыи хъун ыльэкыцтыгъэп. Ащ кыизэрилотэжыи-рэмклэ, ятэ пхъэшлэ лэпэлэсэу Хьатыгъужы-кыуае дэсыгъ. Рэнэу цыфхэр кыи-факлоштыгъэх, зыгорэхэр афигъэцэклэжыи-цтыгъ. Пхъэр «бгъэдэлэныр», удэлэжьэныр зэрэмыпсынклар Рэмэзан кыизы-гурыуагъэри а лъэхьаныр ары.

— Пцел, пхъэ цыи-нэ шьабэ горэ кыи-лэклэжыагъэ-ти, нэгъу гъульхэ (маскэ) хэсишыкыи-нэу ыуж сыхьагъ. Лэмэ-псымэхэр зэклэ унэм илых. Сыфе-жыи зыгорэ хэсишыкыгъ, ау онтэгъу хъугъэ, цыи-нэ. Етланэ цагум кыидэхьа-гъэ горэм сызеупчым, «хьаку кьогъу шли гъэ-гъуишъы» ылуагъ. Зэриуа-гъэу сишыгъэ, ау гъуи, зэклэ зэгочыгъ. Ащ дэжыи кыизгурыуагъ зэклэми ащ хэшыкыи зэрэ-

фырамылэр. Етланэ тяти зэрэпшыцтыр кыи-сфилотэагъ. Ащ дэгъоу хышыкыи-цтыгъ. Отычыкыи-нэу ышыи-цты-гъэхэм афэдэ сэри непэ сиамалэп. Джы кыизнэ-сыгъэми ахэр тилэх, — кыилогъагъ Хьуажь Рэмэзан.

Пхъэр ынэгъу клэтызэ кьэхьу-гъэми, Рэмэзанклэ сурэтшыныр ыпэ ишыгъэ хъугъэ. Апэ зэрэ-рашлагъэр живописымклэ сурэ-тышлэу ары. Еджанлэр кыизе-ухым, Андырхъо Хьусен ыцлэ зыхьырэ клэпэгъэджэ училищэу Мыекъуапэ дэтым а лъэхьаным илэгъэ художественнэ-графиче-скэ кьутамэм члэхьагъ. Непэ кыизнэсыгъэм гуфэбэныгъэ ин хэлъэу иклэпэгъэджэагъэхэр ащ ыгу кьэкыжыкы. Къахигъэщы-рэмэ ашыщ Дыдыкы Нурбий. Училищыр кыизеухым, Иофшлэгу илэсхэр кыизэклэпкыла-гъэх: Адыгэ драматическэ театрэм, кьэлэ паркым сурэтышлэу Иоф ащишлагъ, Урысыем исурэтыш-хэм я Союз хэхьагъ, 2008-рэ илэсым кыи-сгъэжыагъэу илэс зэклэпкылохэм ащ ит-хьамэтагъ. Ау пхъэм жабзэ кыидигъотыгъэу, фэгъэзагъэ зыхьугъэр 1999-рэ илэсхэм адэж. Ары нахь мышлэми, Иоф-шлэн лъэныкыи-рэгъагъэу хъугъэп.

Сурэтшыныи пхъэ хэбзыкыи-нэи зэфэдэу Иоф адэшлэ, кьэгъэлэ-гъонхэр зэхэцэх, лъэныкыи-тлум-кли лэпэлэсэныгъэ ин зыхэлэ творческэ цыфэу зэлъашлэ. «Сурэтшыныр ара, хьаумэ пхъэ хэбзыкыи-нэи ара, сыда анахьэу удэзыхьыи-рэр?» — плэу зэупчы-кли ахэр зэгуи-чынхэ ыльэкыи-рэн.

— Силогъуи-сф, силогъуи-хьагъу пхъэм непэ реным удэлэжьыагъэмэ, неущ краскэм зыфэбгъэзэныр. Зыбгъэпсыфьэрэм фэдэу мэхьу. Ащ фэдэ амал уи-лэныр дэгъуба! Ауицтэу удэлэжьэцтмэ, пхъэр гъэшлэгъоны, ежыи-рэи къаи-гъ. Арыи-нэ, кыидэ-пльытэн фаер бэ дэд. Ау сиклэзэгъэджэагъэу Ды-дыкы Нурбий зэрилошты-гъэу, «пхъэ дэй цыи-лэп». Бзыи-фыр, удэлэжьэцт-мэ, зэклэ анахь лэрыфэ-гъоу алытэ. Мары не-пэрэ бгъэжэхэр ары зы-хэсыбзыкыи-нэи, — кыиддэгъуи-сф Хьуажь Рэмэзан.

Непэ Рэмэзан творчествэм зэрэпылым даклоу сурэтшыныи-нэи клэ лэужыкыи-нэи егъэхьазырых, регъаджэх. Зыгъэумэ-кыи-рэр пхъэ хэбзыкыи-нэи ащ фэдэ амал зэрэщыи-лэр ары. Ау мэгу-гъэ Иофшлэныр зэпыфэныш, ащ хэкли-нэ горэ кыи-фигъотыи-нэу. Ижыи-рэ пхъэ хэбзыкыи-нэи шыклар ежым непэ кьеухьумэ, щегъалэ, ар лъызыгъэ-клэ-тэцт ныбжыкыи-нэи-ри цыи-лэ-нэ фае.

АНЦОКЪО Ирин.

ГупкIэу гущыIэнхэм фэшI

КыткIэхуьхэрэ лIэужхэм адыгабзэр икью фэдизэу зэрамышIэрэр, гущылэхэр, макъэхэр тэрэзэу кызырамышIохэрэр кыдалытэзэ, сэнэхьат Iэпэлэсэнэгъэм хэгъэхьогъэнымкIэ Адыгэ республикэ институтым егъэджэн IофшIэнымкIэ Iэпылэгъоу «Макъэхэр зэхэфыгъэу зэхэтхынхэм зетэгъасэ» зыфилорэр кыдигъэкIыгъ.

Ар анахъу зыфэгъэхьыгъэр улплIэ классхэм ащеджэхэрэр ары, ау кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм ащагъэфедэн альэкIышт. ЗэрагъэнафэрэмкIэ, ар гурыт еджаплэхэм аратышт, апэрэ тхылъ цыкIухэр кыдэкIыгъэх, пчъагъэм джыри хагъэхьон мурад яI. Электроннэ шIыкIэм тетэу нэгъырэ пэпч ыгъэфедэн ылъэкIышт, институтым исайт ар кырагъэхьагъ.

— КIэлэгъаджэхэмкIэ Iэры-фэгъоу, гупсэфэу ар шытышт. Егъэджэн сыхьатым хьарыфэу цызырагъашIэрэм елIытыгъэу, кIэлэцIыкIухэм къамыIошIурэм нахь игъэкIотыгъэу Iоф дашIэн альэкIышт. Усэ сатырэ цыкIухэр итых, ахэр анахъу зыфэ-лорышIэхэрэр мэкъэ кыкIэ-лутыкIыжьиныр ары. Ащ кIэлэеджакIохэм яжэрыIо жабзэ нахь епсыхъэ ыкIи къяхьылъэкIырэ макъэхэм якъэлон нахь псынкIэ къафешIы. Лъэпкъ зэфэшхьафхэм къахэкIыгъэхэу адыгабзэр зэзыгъашIэхэрэм апае материалхэр мыщ кыдэхьагъэх. Макъэхэр тэрэзэу, къабзэу кIэлэеджакIом къалоным егъэсэгъэнхэмкIэ ыкIи

яжэрыIо хэхьоныгъэ фэшIыгъэнымкIэ шуагъэ пыл, — **elo Klésabzh Nefset.**

Макъэ пэпч епхыгъэу нэрылэгъу сурэтIплI кышчытыгъ, ахэм гущылэухыгъэхэр адыгабзэки, урысыбзэки акIэтхэгъэх. А гущылэухыгъэ дэдэхэр усэ сатырхэм ахэтых.

БзIтIумкIи къэтыгъэ гущылэухыгъэхэу сурэтхэм акIэтхэгъэхэр пычыгъо-пычыгъоу гошчыгъэ ыкIи гущылэхэм ударение ащыгъэнэфагъ, ау адыгэбзэ ударением узэмызэгъын горэхэри кыхэкIынхэки мэхъу. Ащ ылъапсэр адыгабзэм иударение джыри икью фэдизэу зэхэфыгъэу зэрэщымытыр ары. Ау ащ пае къэмынэу, гущылэм имэхьанэ кыбгурымыIонэу шытэп. Егъэджэн пособием кIэлэеджакIохэр зэрыгъозэшт тамыгъэхэр кышчытыгъэх.

Сэнэхьат Iэпэлэсэнэгъэм хэгъэхьогъэнымкIэ Адыгэ республикэ институтым гъэсэнэгъэмрэ

шIэныгъэмрэкIэ Министерствэр илэпылэгъоу IофшIагъэр кыдагъэкIы. Ар зэхэ-зыгъэуцагъэр редакционнэ-къэбарлыгъэлэс от-делым инаучнэ IофшIэ шхьалэу, педагогикэ шIэ-ныгъэхэмкIэ кандидатэу КIэсэбжэ Нэфсэт.

Пособием икыдэгъэкIын зIахьышIу хэлпыр ыкIи пшъэдэкIыж зыхьырэр институтым ипащэу, педагогикэ шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу, доцентэу Тхьагъу Фатим, научнэ редакторы филологии шIэныгъэхэм

кIэ докторэу, профессорэу Бырсыр Батырбий. Рецензентхэр институтым иIофшIагъэ, филологии шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу Шорэ Жанн, филологии шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу, доцентэу Блыпэшэу Мир, Адыгэ республикэ гимназием пэублэ классхэмкIэ кIэлэгъаджэу, Урысые Федерацием гъэсэнэгъэмкIэ иотличникэу Шхьый Фатим.

— Адыгэ литературабзэу тэ дгъэфедэрэр лIэуж нахьыжхэм кытфагъэнэгъэ осэнчъэ кIэн. Арэу щытми, ренэу угу илIын

ихэгъэхьон фэгъэхьыгъэ Iофыгъоу еджаплэм зэрихьэхэрэм ащыц къэIокIэ тэрэзкIэ гъэпсыгъэ жабзэр гъэфедэгъэу гущылэу угъоигъэр гъэбаигъэныр. КIэлэеджакIохэр адыгэ литературабзэм ишапхъэхэм атетэу гущылэнхэ фае, — **elo Klésabzh Nefset.**

КъэIуакIэмкIэ культурэр зыпкъ игъэуцогъэнымкIэ ыкIи хэгъэхьогъэнымкIэ анахь охьтэшIукIэ алъытэрэр ублэплэ классхэр ары. Тигущылэгъу кызырэтиIуагъэмкIэ, кIэлэгъаджэхэм макъэхэм ягъэпсын

Джа-ер псы-хъом щесы
«Сом пла-ва-ет в ре-ке».

Джаер псыхъом щесы,

Пэклэ кIыхьэр усэ-сэхъу.

Джаер псыхъом щесы,

МыгумэIэу, мысысыхъу.

фае адыгэ литературэ къэIокIэ шапхъэхэм якультурэ зэрегъэсэгъэнхэ ыкIи зэрахэгъэхьогъэн фаер. ИщыкIэгъэ еклопIакIэхэр умыгъэфедэу, ар еж-ежырэу хъун ылъэкIыштэп. КIэлэгъаджэм анахъу ыналэ зытыригъэтын фаер къэIокIэ тэрэзыр аригъэшIэныр ары. Жабзэм

хэукъоныгъэу хашIыхьагъэхэр кыдалытэзэ зэхэубытэгъэ IофшIэнхэр агъэцIакIэхэ зыхьукIэ, кыткIэхуьхэрэ лIэужхэм жэбзэ дахэ аIуль хъушт, IупкIэу къэгущылэштых.

ДЕЛЭКЪО Анет.

Сурэтхэр: Iэшынэ Аспян.

ШIэжэ зэхэхъ

Ленинград блокадэр зытырахыжьиыгъэр илэс 80 мэхъу

ТхылъеджэпIэ къутамэу N 2-м видео-урокэу «Блокаднэ хьалыгъум ишIэжэ» ыкIи Iофтхьабзэу «ШIэжыым ишIэф остыгъ» зыфилорэр цызэхашагъ.

Хэгъэгу зэошхоу 1941 — 1945-рэ илэсхэм тхэгъэгу шыхушIагъэм кьалэу Ленинград хьазабэу щичэ-чыгъэр кырилотыкIэу ар гъэпсыгъагъ. Iофтхьабзэм поселкэу Западнэм иветеран организации хэтхэр ыкIи ащ итхьаматэу Чэужэ Мариет, псэупIэм и ТОС-у N 14-м иадминистрации илIыкIохэр хэлэжъагъэх.

«Ленинград пэкIэкIыгъэ пстэур очеркхэу, повестьхэу, романхэу, гукъэкIыжхэу атхыгъэхэм кыралотыкIы. Сыда джыри къамыIуагъэу е хэти ымышIэу мы хъугъэ-шIагъэмкIэ къэнагъэр?» пIон плъэкIышт.

Ау хэгъэгу шулIэгъур непэ цыфхэм агу шыгъэ-пытэгъэнымкIэ мафэ къэс а блэкIыгъэ зэошхом ихьа-заб игугъу пшыныр ищы-кIагъ, кьинэу а уахьтэм цыфхэм ащэчыгъэр хэти ышIэныр, лыгъэлэсыгъэ-ныр пшъэрылI шхьал. Бло-кадэр кызырежъагъэри, цыф жъугъэхэр зетеубы-тэгъэ-дэшIыхьагъэ зэрэху-гъагъэхэри — гъомылап-хэр аухи, хьэр псашъо зэрашагъэр, хьалыгъу бзы-

гъэ шуцIэ такырым нахь гушIуагъо ямыIэу зэрэщы-тыгъэм рагъэплъыгъэх. Ау зэо жъалымым къэлэдэс-хэр кызыремыуфагъэхэр, ини цыкIуи Теклоныгъэр кызырагъэкIотэщтым зэрэпылгыгъэхэр, фашистхэм яжъалымыгъэ-хьазаб щэ-чыгъоягъэми, ленинград-цэхэм щэлэгъэшхо зэряIа-гъэр фильмым къеушы-хьаты.

ШIэжэ зэхэхъэм хэлэжъа-гъэхэр тхылъ къэгъэлъэ-гъонэу зэо литературэр бэу зыхэллым ягуапэу еплъы-гъэх.

Iофтхьабзэм икIэу «ШIэ-жыым ишIэф остыгъ» зы-филорэр рагъэкIокIыгъ, ле-нинградцэу фэхыгъэхэм зы такыкIэрэ афэшIыгуагъэх.

ТхылъеджэпIэ

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Чыплэ зыгэлорышлэжыным ехылаагъ» зыфилорэм зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2023-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 28-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Чыплэ зыгэлорышлэжыным ехылаагъ» зыфилорэм зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Чыплэ зыгэлорышлэжыным ехылаагъ» зыфилорэм N 294-р зытэтэу 2005-рэ илээсым гъэтхалэм и 31-м къыдэклыгъэм (Адыгэ Республикэм илэбзэгъэуцугъэ зэхъуагъэхэр, 2005, N 3, 7; 2006, N 7; 2008, N 4; 2009, N 4; 2011, N 8, 12; 2013, N 4; 2015, N 3, 11; 2017, N 7; 2019, N 4; 2020, N 3; 2022, N 3; 2023, N 8) мыщ фэдэ зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) я 12-рэ статья иа 1-рэ лахъ:
а) я 30-рэ пунктыр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«30) клэлэцлыкхэм ыкхи ыбжыкхэм лэф адэшлэгъэнымклэ лэфтхьабзэхэр зэхъэгъэнхэр, ыбжыкхэм политикэм ипхырышын хэлэжыгъэныр, ыбжыкхэм яфитыныгъэхэр ыкхи яфедэхэр къэхуымэгъэнхэм хэлэжыгъэныр, а лъэныкъомклэ муниципальнэ программэхэр зэхъэгъэуцогъэнхэр ыкхи пхырышынхэр, псэуплэм ыбжыкхэм политикэр гъэцэклагъэ зэрэщыхуэрэр уплэкхыгъэныр;»;

б) мыщ фэдэ къэуаклэ зилэ я 41-рэ пунктхыгъэхэр хэгъэхьыгъэнхэм:

«41) тыкъэзыуцухьэрэ дунаим зэрар езыхыгъэхэр кыыхэгъэщыгъэнхэр, псэуплэм иунаеу щыт чыгу лахьхэм къапэблагъэу псэуалэхэр щытхэмэ гъэунафыгъэнхэр;»;

2) я 13-рэ статья иа 4-рэ лахъ:
а) я 27-рэ пунктыр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«27) «клэлэцлыкхэм ыкхи ыбжыкхэм лэф адэшлэгъэнымклэ лэфтхьабзэхэр зэхъэгъэнхэр, ыбжыкхэм политикэм ипхырышын хэлэжыгъэныр, ыбжыкхэм яфитыныгъэхэр ыкхи яфедэхэр къэхуымэгъэнхэм хэлэжыгъэныр, а лъэныкъомклэ муниципальнэ программэхэр зэхъэгъэуцогъэнхэр ыкхи пхырышынхэр, псэуплэм ыбжыкхэм политикэр гъэцэклагъэ зэрэщыхуэрэр уплэкхыгъэныр;»;

б) мыщ фэдэ къэуаклэ зилэ я 36-рэ пунктхыгъэхэр хэгъэхьыгъэнхэм:

«36) тыкъэзыуцухьэрэ дунаим зэрар езыхыгъэхэр кыыхэгъэщыгъэнхэр, псэуплэм иунаеу щыт чыгу лахьхэм къапэблагъэу ахэр щытхэмэ гъэунафыгъэнхэр;»;

3) я 14-рэ статья иа 1-рэ лахъ:
а) я 34-рэ пунктыр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«34) «клэлэцлыкхэм ыкхи ыбжыкхэм лэф адэшлэгъэнымклэ лэфтхьабзэхэр зэхъэгъэнхэр, ыбжыкхэм политикэм ипхырышын хэлэжыгъэныр, ыбжыкхэм яфитыныгъэхэр ыкхи яфедэхэр къэхуымэгъэнхэм хэлэжыгъэныр, а лъэныкъомклэ муниципальнэ программэхэр зэхъэгъэуцогъэнхэр ыкхи пхырышынхэр, псэуплэм ыбжыкхэм политикэр гъэцэклагъэ зэрэщыхуэрэр уплэкхыгъэныр;»;

б) мыщ фэдэ къэуаклэ зилэ я 45-рэ пунктхыгъэхэр хэгъэхьыгъэнхэм:

«45) тыкъэзыуцухьэрэ дунаим зэрар езыхыгъэхэр кыыхэгъэщыгъэнхэр, псэуплэм иунаеу щыт чыгу лахьхэм къапэблагъэу ахэр щытхэмэ гъэунафыгъэнхэр;»;

4) я 15-рэ статья иа 1-рэ лахъ:
а) я 8-рэ пунктыр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«8) муниципальнэ правовой актхэр цыф жьугъэхэм алъыгъэлэсыгъэнхэм пае, джащ фэдэу официалнэу къэбархэм нэлъасэ афэшлыгъэнхэм пае хэуыным

фэгъэгъэгъэ учреждениехэр ыкхи хытыур кыизфэгъэфедэгъэнхэр;»;

б) я 9-рэ пунктхыгъэхэр хэгъэхьыгъэнхэм: «Федеральнэ законхэр» зыфилорэм ачылпэкхэм «Федеральнэ законыр» зыфилорэм тхыгъэнхэм;

5) я 21-рэ статья иа 2-рэ лахъ хэт гущылэхуэ «муниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр» зыфилорэм ачылпэкхэм гущылэхуэ «хэдзэкхэм коммиссиу хэдзынхэр зэхъыщэрэр» зыфилорэм тхыгъэнхэм;

6) я 32-рэ статья иа:

а) я 9-рэ лахьыр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«9. Икхырыкхэу зэхъэгъэгъэ муниципальнэ образованием чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ икхырыкхэу гъэпсыкхэу ялэщым илофыгъохэмклэ чыплэ референдумыр зызэхъэрэр Адыгэ Республикэм и законэу муниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр кыизылотыкхырым кхуачлэ илэ зыхъугъэм уйж мазэ нахьыбэ темышлэу ары. Федеральнэ законыр ащ тегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм и законэу аштагъэмрэ кыизэрэдальтэрэм тэтэу муниципальнэ образованием щыпсэурэ цыф куп ащ фэдэ референдум зэхъэгъэным кыикхэлэуагъэ зыхъукхэ ары референдумыр зызэхъэрэр. А купым кыуыгъоин пае референдумым хэлэжыгъэнхэмклэ фытыныгъэ зилэ цыфхэм ялэпэкхэдэхэр, а лэпэкхэдэхэр референдумым хэлэжыгъэ нэбгырэ пчъагъэм ипроценти 3-м нахь мэкхэнхэм щытгъ. Нэужым алапэ зыкхэдзэжыгъэ тхьапэу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмклэ и Гупчэ коммиссиу лэклагъэхьахьы. Чыплэ референдумым изэхъэнхэм фэгъэгъэгъэ хэдзэкхэм коммиссиу Адыгэ Республикэм хэдзынхэмклэ и Гупчэ коммиссиу егъэнафэ. Мылху-техникэ лъэныкъомклэ референдумым ищыкхэгъэщхэм афэгъэгъэгъэщхэр Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ыгъэгъэгъэщхэм кхулыкху ары.»;

б) я 102-рэ лахьым хэт гущылэхуэ «зызэхъагъэм уйж илэбзэ нахь мымакхэу тешагъэу щытын пае» зыфилорэм ачылпэкхэм гущылэхуэ «хэдзынхэмрэ референдумымрэ яхьыллэгъэ хэдзэгъэуцугъэм кыидилытэрэ лалэжхэм» зыфилорэм тхыгъэнхэм;

в) я 103-рэ лахьыр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«103. Адыгэ Республикэм хэдзынхэмклэ и Гупчэ коммиссиу икхырыкхэу зэхъэгъэгъэ муниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр зыгъэгъэгъэ хэдзэкхэм коммиссиу кыыхьы. Адыгэ Республикэм илэбзэгъэуцогъэ хэдзынхэм афэгъэгъэгъэщхэр изыхъухьэрэр.»;

7) я 33-рэ статья иа 31-рэ лахъ:

а) яплэнэрэ гущылэхуыгъэр мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«42. Федеральнэ законым ыкхи нэмыкх федеральнэ законхэм кыдалытэрэ пшъэрлыгъэр укхуагъэ зыхъухэкхэ муниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр рагъэхьырэп Федеральнэ законэу «Къолхьэ тын-лхыным пэшуклогъэным ехылаагъ» зыфилорэм N 273-р зытэтэу 2008-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 25-м къыдэкхыгъэм иа 13-рэ статья иа 3 — 6-рэ лахьхэм кыизэралорэм тэтэу еж илоф хэмьлэу а бзэджылагъэр зэрэхьагъэу загъэунафхыкхэ.»;

9) я 37-рэ статья иа кхуачлэ имылэжыу лытэгъэнхэм;

10) я 38-рэ статья иа:

а) я 10-рэ лахьым иа 2-рэ пункт иподпунктэу «а»-м хэт гущылэхуэ «му-

ниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр» зыфилорэм хэгъэхьыгъэнхэм;

б) я 10-рэ лахьым иа 2-рэ пункт иподпунктэу «б»-м хэт гущылэхуэ «муниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр» зыфилорэм хэгъэхьыгъэнхэм;

в) мыщ фэдэ къэуаклэ зилэ я 106-рэ пунктхыгъэхэр хэгъэхьыгъэнхэм:

«106. Федеральнэ законым ыкхи нэмыкх федеральнэ законхэм кыдалытэрэ пшъэрлыгъэр укхуагъэ зыхъухэкхэ муниципальнэ образованием илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр рагъэхьырэп Федеральнэ законэу «Къолхьэ тын-лхыным пэшуклогъэным ехылаагъ» зыфилорэм N 273-р зытэтэу 2008-рэ илээсым тыгъэгъазэм и 25-м къыдэкхыгъэм иа 13-рэ статья иа 3 — 6-рэ лахьхэм кыизэралорэм тэтэу еж илоф хэмьлэу а бзэджылагъэр зэрэхьагъэу загъэунафхыкхэ.»;

11) я 45-рэ статья иа мыщ фэдэу тхыгъэнхэм:

«Я 45-рэ статья. Муниципальнэ правовой актхэм кхуачлэ ялэ зэрэщыхуэрэр ыкхи цыфхэм зэралэагъэлэсыгъэхэр»

1. Муниципальнэ образованием иунав кыизэрэдилытэрэм тэтэу муниципальнэ правовой актхэм кхуачлэ ялэ мэху. Ахэм кхакхымыуытэхэрэр чыплэ зыгэлорышлэжыным илэбзэгъэуцогъэ зэхъуагъэхэр ялэпхэу правовой актхэу хэдзэлэхьхэмрэ угъоинхэмрэ япхыгъэхэр ары. Урысые Федерацием хэдзэлэхьхэмклэ и Кодекс тегъэпсыхьагъэу ахэм кхуачлэ ялэ мэху.

2. Муниципальнэ шэпхэу правовой актхэу цыфхым ыкхи гражданиным яфитыныгъэхэм, ялэхьафитныгъэ, ялэхьэрылэхэм афэгъэхьыгъэхэм, организациехэм яправовой статус кыизэгъэгъэгъэ муниципальнэ шэпхэу правовой актхэм, джащ фэдэу зэзэгъыныгъэхэу чыплэ зыгэлорышлэжыным икхулыкхуэм зэдэшыхэрэм кхуачлэ ялэу мэху ахэр официалнэу кызыхауытэхэрэ нэужым.

3. Муниципальнэ правовой актхэм цыф жьугъэхэр нэлъасэ зэралэагъэхэр шыкхэр муниципальнэ образованием иунав кыегъэнафэ. Федеральнэ законхэм кыдалытэрэ, нэмыкхэу къэпхонхуэм, шъэфэу алъытэрэ положение хэушъафхыкхыгъэхэм ашъахьыгу кырахынуу щытгъ.

4. Цыф жьугъэхэм муниципальнэ правовой актхэр е зэзэгъыныгъэхэр алъыгъэлэсыгъэнхэм кыкхырэ:

1) муниципальнэ правовой актыр официалнэу кыхъауыгъэныр;

2) муниципальнэ правовой актыр къэралыгъо кхулыкхуэр, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэр зычлэт унэхэм, къэралыгъо, муниципальнэ тхылэджалэхэм, цыфкхуапхэу щыт нэмыкх чыплэхэм ачлэлыныр;

3) муниципальнэ образованием официалнэу сайтуу къэбар-телекоммуникационнэ хытыу «Интернетым» щырилэу рагъэхьахьыр;

4) муниципальнэ образованием иунав кыышлэлытэгъэ нэмыкх шыкхэкхэ муниципальнэ правовой актым, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм зэдэшыхэрэ зэзэгъыныгъэхэм цыфхэр нэлъасэ афашыныр.

5. Муниципальнэ правовой актымклэ, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм зэдэшыхэрэ зэзэгъыныгъэхэмклэ цыфхэм официалнэу макъ арагъэлэу залытэрэр игъорыгъозэ кыдэ-кхырэ тэдзэгъум е Интернетым исайт икхуу ахэр кызырагъахьэкхэ ары.

6. Муниципальнэ правовой актыр, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм зэдэшыхэрэ зэзэгъыныгъэхэр Интернетым исайт зырагъахьэкхэ, 2009-рэ илээсым мезаеу и 9-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 8-р зытэтэу «Къэралыгъо кхулыкхуэхэм чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэхэмрэ ялофшлэн ехьыллэгъэ къэбархэр цыфхэм зэралэагъэлэсырэм ехьыллэгъэ» зыфилорэм диштэу муниципальнэ образованием къэбар-телекоммуникационнэ хытыу «Интернетым» зыщыпашлэн алэахьыт пункт 2 е пункт заулэу къэралыгъо кхулыкхуэр, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэр зычлэт унэхэм, къэралыгъо, муниципальнэ тхылэджалэхэм, нэмыкх чыплэхэу цыфкхуапхэу щытхэм ащызэхъахьэн пае.

7. Муниципальнэ правовой актыр, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм зэдэшыхэрэ зэзэгъыныгъэхэр официалнэу кызырагъахьэкхэ хауытэрэ тэдзэгъур зыфэдэр, къэбар-телекоммуникационнэ хытыу «Интернетым» исайт зыфэдэр ыкхи къэбар жьугъэм иамалэу ар зэрэщытыр зэралэагъэхэм ехьыллэгъэу къэбархэр муниципальнэ образованием иунав ратхэх.

8. Игъорыгъозэ кыдэахьырэ тэдзэгъухуэ, Интернетым исайтуу къэбар жьугъэм иамалэу щытэу муниципальнэ правовой актхэр, чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм зэдэшыхэрэ зэзэгъыныгъэхэр кызырагъахьэкхэр яспискэу цыф жьугъэхэм алэагъэлэсы муниципальнэ образованием иправовой акт кыхауытэу.»;

12) я 91-рэ шъхьэр хэгъэхьыгъэнхэм ыкхи ар мыщ фэдэу кызыгъэнхэм:

«Я 91-рэ шъхьэр. Чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэдэлэжыныгъэу адырлэр»

Я 661-рэ статья. Чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэдэлэжыныгъэу адырлэныгъэу Адыгэ Республикэм икхуалыгъо хабзэ икхулыкхуэм яполномочиехэр

Чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэдэлэжыныгъэу адырлэныгъэу Адыгэ Республикэм икхуалыгъо хабзэ икхулыкхуэм яполномочиехэм ахэхьэ чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм ядунэе, лэахьыбэ экономикэ зэахьыныгъэхэм зарагъэушомбгъуныгъэу правовой, зэхъэнхэм, методическэу лэпхыгу аратыныр, джащ фэдэу нэмыкх полномочиехэу Федеральнэ законым, нэмыкх федеральнэ законхэм ащыгъэнафэагъэхэр.

Я 662-рэ статья. Дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэдэлэжыныгъэу чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм полномочиу ялэхэр

1. Чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэахьыныгъэхэр закхыдырлэр Адыгэ Республикэм и закон зэрэщыгъэгъэгъэ шыкхэм диштэу, Адыгэ Республикэм икхуалыгъо хабзэ кхулыкхуэм яшлэ хэлэу чыплэ мэхьанэу зилэ лэахьыгъэхэр зэшлэхыгъэнхэм пай.

2. Дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэдэлэжыныгъэу чыплэ зыгэлорышлэжынымклэ кхулыкхуэм яполномочиехэм ахэхьэ:

1) дунэе, лэахьыбэ экономикэ зэахьыныгъэхэмклэ зэлукхэр, консультациехэр, нэмыкх лэахьыбэ зэхэр лэахьыгъэхэм якхуалыгъо-чыплэ, яадминистративнэ-чыплэ, ямуниципальнэ образованием адызэхъэнхэр;

Адыгэ Республикэм и Закон

2) чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ зэрадырлэщым ехыплэгэ зэзэгыныгэхэр лэкыб кэаралыгэхэм чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ якыулыкхуэм адашынхэр;

3) муниципальнэ зэдэлэжэныгэ зегэушымбгугэнымккэ дунэе организациехэм ялофшэн хэлэжээнхэр;

4) муниципальнэ зэдэлэжэныгэ дунэе программэхэм якыыхэхынрэ япхырышынрэ ахэлэжээнхэр;

5) Урысые Федерацием идунэе зэзэгыныгэхэм, федеральнэ законхэм, Урысые Федерацием инэмык шэпхэ правовой актхэм, Адыгэ Республикэм изаконхэм адиштэу дунэе, лэкыб экономика зэпхыныгэхэмккэ чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм нэмык полномочиюу ялэхэр.

Я 66³-рэ статья. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэпхыныгэхэр адырлэнхэм ехыплэгэ зэзэгыныгэхэр

1. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм чыплэ мэханэ зилэ юфыгэхэр зэшлэуахынхэм тегэпсыхыгэу Адыгэ Республикэм изакон зэрэщыгэ-нэфэгэ шыклэм диштэу, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет дырагаштэзэ, дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ зэрадырлэщым ехыплэгэ зэзэгыныгэхэр лэкыб кэаралыгэхэм чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ якыулыкхуэм адашынхэр.

2. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ

кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ зэрадырлэщым ехыплэгэ зэзэгыныгэхэр Адыгэ Республикэм изакон зэрэщыгэ-нэфэгэ шыклэм диштэу Адыгэ Республикэм икэаралыгэ хэбзэ кыулыкхуэм регистрации ашых, армырмэ ащ фэдэ зэзэгыныгэхэм кыуачлэ ялэштэп.

3. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ адырлэнхэм ехыплэгэ зэзэгыныгэхэу зыклэжэжыгэхэр муниципальнэ правовой актхэр кызырэхатуырэ (макэ зэрагагэлурэ) шыклэм диштэу кыухаутынхэ фае.

Я 66⁴-рэ статья. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэпхыныгэхэр адырлэнхэм икэбар зэрагагэлурэ

1. Муниципальнэ образованием ипащэ илэс кэс шылэ мазэм и 15-м нахь мыгужоу Адыгэ Республикэм икэаралыгэ хэбзэ иуполномоченнэ кыулыкху макэ регэлэ муниципальнэ образованием чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм ядунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ зэрэлагэуатэрэмккэ, блэкыгэ илэсхэм мыщккэ зэфэхысыжэу ялагэхэмккэ.

2. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет илэс кэс мазэм и 1-м нахь мыгужоу гээцэкккэ хэбзэм ифедеральнэ кыулыкху, чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм ядунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэхэмккэ кэаралыгэ политикэр кыыхзыхырэ ыккэ

пхырызыщырэ, правовой амалхэр зезыхэрэ уполномоченнэ федеральнэ кыулыкхуэм зэригэнэфэгэ шыклэм диштэу макэ арегэлэу чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм ядунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ зэрэлагэуатэрэмккэ, блэкыгэ илэсхэм мыщккэ зэфэхысыжэу ялагэхэмккэ.

Я 66⁵-рэ статья. Чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ адырлэ зэрэлаигомккэ зэзэгыныгэхэр

1. Муниципальнэ образованием чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэхэмккэ зэзэгыныгэхэу адашын фаехэм яспискэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зэригэнэфэгэ шыклэм диштэу муниципальнэ образованием зэхэгэуцэ. Ащ фэдэ списокхэм хагэхэхэ муниципальнэ образованием чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ адырлэ зэрэлаигом фэгэхыгэ зэзэгыныгэхэу адашынхэр пстэури, кыуачлэ зымылэжэ зэзэгыныгэхэри.

2. Муниципальнэ образованием ипащэ илэс кэс шылэ мазэм и 15-м нахь мыгужоу Адыгэ Республикэм икэаралыгэ хэбзэ иуполномоченнэ кыулыкху лэклэгэхэхэ муниципальнэ образованием чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэхэмккэ зэзэгыныгэхэр,

блэкыгэ илэсхэм адашынхэр, кыуачлэ зымылэжэ зэзэгыныгэхэри ахэм арегэгэуцэхэ. Ащ фэдэ списокхэр апэу алэклэгэхэхэ зыхыккэ, муниципальнэ образованием чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэ адырлэ зэрэлаигом фэгэхыгэ зэзэгыныгэхэу адашынхэр пстэури, кыуачлэ зымылэжэ зэзэгыныгэхэри ащ хагэхэхэ.

3. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет мы статьям зигугэу кызышырэ списокхэр лэуытыплэ кызышышлэзэ, Адыгэ Республикэм чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм дунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэхэу адашынхэр яспискэ зэхэгэуцэ ыккэ илэс кэс мазэм и 1-м нахь мыгужоу ащ фэдэ списокхэр гээцэкккэ хэбзэм ифедеральнэ кыулыкху, чыплэ зыгэлорышлэжынымккэ кыулыкхуэм ядунэе, лэкыб экономика зэдэлэжэныгэхэмккэ кэаралыгэ политикэр кыыхзыхырэ ыккэ пхырызыщырэ, правовой амалхэр зезыхэрэ уполномоченнэ алэклэгэхэхэ.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кыуачлэ илэ зыхырэ

Официальнэу кызышаутирэ мафэм щегэжыгэу мы Законом кыуачлэ илэ мэхэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхыу КЪУМПИЛ Мурат

кы. Мыекыуапэ, тыгэгэзэм и 29-рэ, 2023-рэ илэс N 289

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм изакон заулэмэ зэхокыныгэхэр афэшлыгэнхэм фэгэхыг

Адыгэ Республикэм и Кэаралыгэ Совет — Хасэм 2023-рэ илэсым тыгэгэзэм и 28-м ыштаг

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Муниципальнэ образованиеу «Теуцожэ районым» муниципальнэ районым истатус етыгэным, ащ хэхашт муниципальнэ образованиехэр зэхэщэгэнхэм ыккэ ахэм ягунапкэхэр гэнэфэгэнхэм яхылагэ» зыфилорэм зэхокыныгэхэр фэшлыгэным фэгэхыг

Адыгэ Республикэм и Законэу 2004-рэ илэсым тыгэгэзэм и 30-м аштагэу N 284-р зытэтэу «Муниципальнэ образованиеу «Теуцожэ районым» муниципальнэ районым истатус етыгэным, ащ хэхашт муниципальнэ образованиехэр зэхэщэгэнхэм ыккэ ахэм ягунапкэхэр гэнэфэгэнхэм яхылагэ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгэуцугэ зэхэу-

гоягэхэр, 2004, N 12; 2014, N 12) зэхокыныгэхэр фэшлыгэнхэм, гуадзэу N 11-м ия 5-рэ пункт мыщ тетэу кэтыгэнхэм:

«5. Кыуаджэу Нэчэрэзый.».

Я 2-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм ихыкум участкэхэмрэ ихыкумышлэ лэнатлэхэмрэ гэнэфэгэнхэм ехылагэ» зыфилорэм ия 2-рэ статья зэхокыныгэхэр фэшлыгэным фэгэхыг

Адыгэ Республикэм и Законэу 2000-рэ илэсым мэллыфэгэу и 5-м аштагэу N 166-р зытэтэу «Адыгэ Республикэм ихыкум участкэхэмрэ ихыкумышлэ лэнатлэхэмрэ гэнэфэгэнхэм ехылагэ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгэуцугэ зэхэу-гоягэхэр,

2000, N 4; 2008, N 4; 2011, N 8; 2012, N 6; 2015, N 12; 2020, N 3) ия 2-рэ статья зэхокыныгэхэр фэшлыгэнхэм, я 2-рэ пунктхэм иподпунктхэм «д»-м хэт гушылэхэу «аул Начерезий» зыфилорэм гушылэхэу «аул Нечерезий» зыфилорэмккэ зэлэхыгэнхэм.

Я 3-рэ статья. Мы Законом кыуачлэ илэ зыхырэ

Официальнэу кызышаутирэ мафэм щегэжыгэу мы Законом кыуачлэ илэ мэхэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхыу КЪУМПИЛ Мурат

кы. Мыекыуапэ, тыгэгэзэм и 29-рэ, 2023-рэ илэс N 299

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икэаралыгэ тамыгэхэм яхылагэ» зыфилорэм зэхокыныгэхэр фэшлыгэнхэм фэгэхыг

Адыгэ Республикэм и Кэаралыгэ Совет — Хасэм 2023-рэ илэсым тыгэгэзэм и 28-м ыштаг

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икэаралыгэ тамыгэхэм яхылагэ» зыфилорэм зэхокыныгэхэр фэшлыгэным фэгэхыг

Адыгэ Республикэм и Законэу 2007-рэ илэсым мэкэуогэу и 7-м аштагэу N 90-р зытэтэу «Адыгэ Республикэм икэаралыгэ тамыгэхэм яхылагэ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгэуцугэ зэхэу-гоягэхэр, 2007, N 6; 2009, N 10; 2011, N 12; 2012, N 4; 2016, N 3; 2018, N 6; 2019, N 12; 2021, N 10; 2022, N 12) мыщ фэдэ зэхокыныгэхэр фэшлыгэнхэм:

1) я 4-рэ статья ия 4-рэ лахэ:

а) ия 4-рэ пункт хэт гушылэхэу «Адыгэ Республикэм икэаралыгэ хэбзэ кыулыкхуэм ыккэ нэмык кэаралыгэ кыулыкхуэм» зыфилорэм гушылэхэу «Адыгэ Республикэм икэаралыгэ хэбзэ кыулыкхуэм»

хэм, кэаралыгэ кыулыкхуэм» зыфилорэмккэ зэлэхыгэнхэм;

б) ия 5-рэ пункт гушылэхэу «е емыккэу ащ дэмызеккэ зыхыккэ» зыфилорэм хэгэхыгэнхэм;

2) я 5-рэ статья:

а) ия 3-рэ лахэ хэт гушылэхэу «Адыгэ Республикэм и Прокуратурэ» зыфилорэм ауж гушылэхэу «гээцэкккэ хэбзэм ифедеральнэ кыулыкхуэм ячылплэ кыулыкхуэр» зыфилорэм хэгэхыгэнхэм;

б) ия 6-рэ лахэ хэт гушылэхэу «Адыгэ Республикэм икэаралыгэ хэбзэ кыулыкхуэм» зыфилорэм ауж гушылэхэу «гээцэкккэ хэбзэм ифедеральнэ кыулыкхуэм ячылплэ кыулыкхуэр» зыфилорэм хэгэхыгэнхэм;

3) я 7-рэ статья:

а) ия 5-рэ лахэ ия 3-рэ пункт гушылэхэу «гээцэкккэ»

ккэ хэбзэм ифедеральнэ кыулыкхуэм ячылплэ кыулыкхуэр» зыфилорэм хэгэхыгэнхэм;

б) я 9-рэ лахырэ хэгэхыгэнхэм ыккэ ар мыщ тетэу кэтыгэнхэм:

«9. Унэ предпринимательхэу, юридическэ лицэхэу Адыгэ Республикэм зилофшэн щызэхэзыщэхэрэм Адыгэ Республикэм и Кэаралыгэ герб агэфедэн залэкыштыр ащ емыккэу дэмызеккэ зыхыккэ ары.».

Я 2-рэ статья. Мы Законом кыуачлэ илэ зыхырэ

Официальнэу кызышаутирэ мафэм щегэжыгэу мы Законом кыуачлэ илэ мэхэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхыу КЪУМПИЛ Мурат

кы. Мыекыуапэ, тыгэгэзэм и 29-рэ, 2023-рэ илэс N 300

Тизэдэгущылэгъухэр

Музыкэм идунэе ин хещэх

Зыгорэм клырымплырэ е гуцылэр зытхаклүмэ имыхьэрэ цыф хьурэп. Ар кьагурылозэ, ны-тыхэр, клэлэплүхэр ыкли клэлэгъаджэхэр ллэужыклэм иплун зэралэклэу фэлажыхь.

— Сятэ ибэу кьэ-тэджыгъ, ашклэ нэ-нэжъ тилагъэп, ау тятэшыпхьур тэрклэ нэнагъ ыкли тэтагъ. Сянэ Еджэркьуае шыпхьу, ашклэ тя-нэжъу (сянэ ян) Осуащэ пщынэо шыпкьэхэм аклигъа-хьэу, джэгу ыгъэджэ-гуштыгъэп, ау пщы-нэр ыгъэбзэрабзэ-штыгъ, унэгъо кло-цым е лахьылхэм, гьунэгъухэм кьафыригъалоштыгъ. Тхьаумафэ пэпчэ пчэдыжым жьэу Еджэр-кьуае клорэ автобусым титлыс-хьэти, сянэ тыкыгъоу аш тыкло-штыгъ. Тинэнэжъ сэмэркьэушхо хэлъыгъ, бжэр шьоум зэрэпклэу, цыфхэм яклэсагъ, ыкьо закьо ишхьэгъусэ гуащэм фэдэу шэлэфэ зэришагъ, иунагъо, ыкьо ягупсэ-фыныгъэ зэришэклэу кьыуухьу-мэщтыгъ.

Пщынэуаклэр аш ежэ-ежырэу зэригъэшлэгъагъ. Орэдыр, адыгэ гуцылэ дахэр, адыгэ мэкьамэхэр лъэшэу илэплагъэх, нахь ыныбжыи хэклотагъэу, нэнэжъ ипщынэ цы-кы зэкьутэм, аккордеон кьыфа-щэфи, ар ыгъэфедэ хьугъагъэ.

— **ЗэрэхьурэмкIэ, орэдым, чэфым, гушлуагъом ухэтэу зыкьэлэтыгъ, сыдыгуа музыкэм зызыфэбгъэзагъэр?**

— Илэси 10 сыныбжыгъ сянэ слэпэ ыубыти музыкальнэ еджа-плэм сызещэм, илэси 5-рэ аш баяным зышыфэзгъэсагъ. 1982-рэ илэсым Адыгэ музыкальнэ учи-лищым сычлахьы, 1985-рэ илэсым кьэсыухыгъ, лф сшлэзэ, 1991 — 1995-рэ илэсхэм Адыгэ кьэ-ралыгъо университетым музыкэм-клэ ифакультет кьэсыухыжыгъ.

— **лофшлэныр зыщэбгъэ-жыагъэр ыкли зэрэклэжы-гъэр?**

— Апэдэдэ баянымкIэ клэлэ-егъаджэу (квалификациеу ары сйлагъэр) я 4-рэ клэлэцлыкIу му-зыкальнэ еджаплэм лфшлэныр щэзгъажыи, илэситлү фэдизрэ сылуыгъ, етланэ клэлэцлыкIу му-зыкальнэ еджаплэу N 3-м, Чере-мушкэм щылэм, илэсыбэрэ лф щысшлагъ. Мы уахьтэм сиклэлэ-еджаклохэм ащыщыбэм пщынэр, аккордеоныр (баяным нахьэу) зышлэмэ зышлөгъохэр бэу ахэ-тыгъэх, сэри а лъэныкьом епхы-гъэу сегупшыси, силофшлэн лъэ-ныкьуишкIэ — баянымкIэ, адыгэ пщынэмкIэ, аккордеонимкIэ гъэ-загъэу зэхасщэ хьугъэ.

— **Саида, музыкэр уисэнэ-хьат шыпкьэ хьугъэу, да-хэу ллэужхэр аш фэогъасэх, о пшхьэкIэ хэта уикIэлэ-егъэджагъэхэр, сыдэуштыгъ ахэр угу кьинагъэхэ?**

Ар шыпкьэ, ухэтми, уздэлэ-жъжыныр щылэныгъэм ылапс. Непэ нэуасэ шьузфэтшыштыр музыкэр зикласэу, аш ишэфхэр изышыкыгъэу, илэсыбэм му-зыкэмкIэ (адыгэ пщынэмкIэ) клэлэгъаджэу Мэрэтыкьо Саидэ Аминэ ыпхьур ары. Гъэсэкло-егъэджэкло лэлэласэр мы мафэхэм гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ире-дакции ихьаклагъ, гуцылэгъу ты-фэхьугъ.

— **Унагъор — кьэжыаплэ ыкли лъапсэ, аш елгыты-гъэу, о уиунагъо, ны-тыхэм узэралгъэм клэлэу тащы-бгъэгуагъэ тшлөгъуагъэ.**

— Мэкьуогъум и 13-м, 1965-рэ илэсым кьуаджэу Кошхьаблэ кьулыкьушлэ унэгъо гупсэф — сятэ бухгалтерыгъ, сянэ проку-ратурэм илофышлагъ — сыкы-щыхьугъ. Тэ зэшыпхьуи 3-м ыкли тшынахьыкIэ тызыплүгъэу, тызы-гъэсагъэр цыфышлү дэдагъэу, лъытэныгъэ ин игубзыгъагъэ-кIэ кьэзылэжыгъэу сятэшыпхьу Динэ шэлэфэ (ишхьэгъусэ заом хэклэдэгъагъ) кьыддэпсэгъ, ти-лэжыгъ. Ар цыфышлү дэдагъ, ымышлэрэ щылагъэп, бзэшлуагъэ — кьэбарыжъэу, тхыдэу, сэмэр-кьэу-шхэнэу Хьуаджэ ехьыллагъэу ышлэщтыгъэм гьуни-нэзи илагъэп, адыгэ жэбзэ кьэбзэ дахэ лүлгыгъ, джащ пае тэмашхьэм тесхэми, кьоджэдэсхэми ялэплагъ. Тиунэ цыфкIонлагъ сыдыгуи, а уахьтэм, сицлыкIугъом, гьунэгъухэри ла-хьыл-лышчышхэри нахь щызэлэ-блэгъагъэх. Пчыхьэшхьапэрэ, анахьэу тигьунэгъу бзылфгыгъэ-нанэхэр, таджэ кьышызэрэу-гъоиштыгъэх, зэрэгъэчэфхэу адыгэ орэдыжхэр, шулэгъу орэдхэр кырагъэщыштыгъэх. Сятэшыпхьум локIэ-шыкIэ дахэ хэлъыгъ, нысэхэм афэдэгъу дэ-дагъ, зэрэлүшыр мыгъуагъэу. Тиунагъо тынчыныгъэ-гупсэфы-ныгъэ илгыгъ, мэкъэ лэтыгъэкIэ шыгушылэщтыгъэхэп. Тэри, зэшы-пхьуищым ыкли тшынахьыкIэ, дахэу зыкьэтлэтыгъ.

— **Саида, сыдэуштыгъ музы-кэр сэнэхьат пфэхьугъа?**

ГукьэкIыжъ фабэхэр кьэтэкьо-кыгъэхэу Саидэ (ары зэрэджэ-хэрэр) игушылэ лыгъэкIотагъ.

Апэдэдэ Кошхьаблэ музыкаль-нэ еджаплэм сызещгъэджагъэр Александр Ореховыр ары, щэч хэлэп, клэлэгъэджэ дэгъугъ. Нэужым сэнэхьатымкIэ музыкаль-нэ училищым сышыригъэджагъ Заика Александр Степанович. Ар емызэщыжъ клэлэгъэджэ-ло-фышлэкIошхоу, лъэпкь Iэмэ-псы-мэхэм дэгъу дэдэу кьязыгъалоу кьычIэкIыгъ. Училищым сыще-джэфэкли, лфшлэныр музыкальнэ еджаплэм зесэгъэжыаклэми, сиу-рокхэм язэхэщэн-гъэпсынклэ, музыкэ грамотэр пщынэм, аккор-деоним, баяным еджаклохэм кьырагъэлонэу зэрябгъэшлэщт шыкIэмкIэ лъэшэу кьызделэгъ, сиклэлэгъаджэ ежэ иунагъокIэ лфгыгъэ илагъэп, сэ лъэшэу кьыс-фэщэгъагъ. Удадоу, уишлэныгъэ ренэу хэбгъахьоу, лф зыдэ-пшлэжымэ, зэкIэ пшлөгъор кьы-зэрэбдэхьуштыр сиклэлэгъаджэ кьызгуригъэлуагъ. СилофшлэнкIэ шыкIэ-амалхэр кьысIэкIэхьагъэх, сиеджаклохэр Адыгеим, кьалэу Мыекьуапэ, нэмыкI шьолырхэм — Осетиим, Къэбэртэе-Бэлкьа-рым — ащызэхасщэхэрэм ахэсэ-гъэлажъэх, апэрэ ялэплэхэр кьы-дахых, лауреатыцлэр ялэ зыхьукIэ, дунаир сидунаеу сэгъушлэ, уилоф-шлэн осэ дэгъу кьыфашыным мэхьанэшхо ил, — ело клэлэгъэ-джэ лүшэу Мэрэтыкьо Саидэ.

— **Сыщыгуагъ джырэ ма-фэхэм искусствэхэмкIэ клэ-лэцлыкIу еджаплэу N 1-м зэрэщэбгъаджэхэрэм. Илэс тхьапш хьугъэу аш лф щыпшлэра?**

— 2014-рэ илэсым щегъэжыа-гъэу мы еджэлэшхом щесэгъа-джэх. Тиеджаплэ отделении 7 ил, музыкэм исыд фэдэрэ лъэныкьуи кьыуытэу лфышхо зэшлүхы. Сэ мы еджаплэм сыкызыкIожыгъэр тиунагъокIэ кьэлэ гупчэм тышы-псэунэу тыкызэкошыр ары. Апэрэ лфшлэгъу мафэр зесэгъажьэм отделением ипэщагъэу Хьатитэ Симэ Мэджыдэ ыпхьур, дахэу, Iэдэбэу кьызэрэспэгъокIыгъагъэр

сщыгъупшэрэп (джы ар пенсием щыл). ИскусствэхэмкIэ клэлэцлыкIу еджаплэу N 1-м ипашэр мы ма-фэхэм Лариса Александровна Грачевар ары. Ар шыкIэ-локIэ дахэ зыхэлэ бзылфгыгъэ гъэсагъ, пэщэ Iэнатлэм хэшлыкIышхо фырил. Коллектив иным лфшлэнымкIэ ифэныкьуагъэхэр игъом регъэ-гъотых, адыгэ пщыныш мы уахь-тэм кьытфисщэфыгъ. Гулпытэшхо ил, сыд фэдэ упчIэкIэ зыфэбгъэ-загъэми, джэуап икьу кьыозытын зылэкIырэ паш.

— **О пшхьэкIэ уишлушIа-гъэ кьыотэжыа? Ебгъэджа-гъэхэм ахэтха музыкэм ры-лажбэхэрэр?**

— Сэрклэ анахь мэхьанэ зилэр сиеджаклохэр сэнэхьатым, шлэ-ныгъэм язэгъэгъотын ыкли ахэр щылэныгъэм нафэ кьызэрэща-шлырэр згъэунэфыныр, слэгъу-ныр ары. Ахэм ахэтых музыкэм зыфэгъэзагъэхэр: Ешыгу Аскэр пщынэр ыгукIэ ыштагъ, джэгухэр егъэджэгух. БрантI Темыр «Нап-мэсым» хэтэу лф ешлэ.

— **Саида, илэс тхьапш хьугъа музыкэм ныбжы-кIэхэр зыфэбгъасэрэр?**

— Илэс 38-рэ хьугъэ илэс-сэу икIыгъэм, ар дэдэм тэфэу 2023-м иаужырэ мафэхэм, шылэ-ныгъэм илэныкьуабэкIэ гъэза-гъэу лф зышлэхэрэм сэри сащы-щэу «АР-м культурэмкIэ изаслу-женнэ лфышл» зыфилорэ щыт-хьуцлэр кьысфэгъэшшоагъ, бэ цыфэу кьысфэгъушлуагъэри.

— **Тхьауегъэпсэу, Саида, гушылэгъу укьызэрэпфэ-хьугъэмкIэ, 2024-рэ илэсы-кIэр оркIу, уигупсэхэмкIэ, АдыгеимкIэ тынчынэу, мамырынэу, псауныгъэ ыкли гъэхьэгъэ кьэкланIэ хьунэу пфэсIо.**

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр: С. Мэрэтыкьом ихьарзынэщ.

Зэхэзышагъэр ыкли кьыдззы-гъэжыкIырэр:
АР-м лъэпкь лфхэм-кIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилэпкьэ-гъухэм адырIэ зэпхы-ныгъэхэмкIэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
385000
кь. Мыекьуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщылэр:
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм кьаИхьырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкIэ 5-м емыхьухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цIыкIунэу щытэп. Мы шапхъэ-хэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожыых.
E-mail: adygoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
УФ-м хэутын лфхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкли зэлъы-лэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэлары-шлэпI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
АО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр
4190
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 103

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр
18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Редактор шхьаалэр
Мэщлэкьо С. А.

Редактор шхьаалэм игуадзэр
Тэу З. Дз.

Пштэдэжыжъ зыхьырэ секретарыр
ЖакIэмыкьо А. З.